

Drie ontwerpers in gesprek over natuurinclusief bouwen

'GROENONTWERPERS MOGEN GROTERE ROL OPEISEN. EN MEER UITGAAN VAN DE NATUUR ZELF'

Het denken over groen en stedenbouw is aan verandering onderhevig. Langzaam maar zeker groeit (en bloeit) het besef dat ook wonen in dichtbevolkte gebieden niet zonder natuur kan. En dat heeft flinke gevolgen die zowel (landschaps)architecten, (project)ontwikkelaars, maar ook tuinontwerpers en hoveniers nog niet altijd in voldoende mate overzien. Komend uit de situatie waar de natuur ondergeschikt was aan de mens bewegen we langzaam naar een wereld waar de natuur leidend wordt. Een gesprek met drie deskundigen over die transitie.

Tekst Armand Landman | Beeld Iverna Zaalberg, Tessa Duste, Moss Amsterdam,

"Als we naar een situatie willen waarin de natuur leidend is, dan moeten we overwegen af te stappen van de traditionele manier van gronduitgifte," gooit Iverna Zaalberg maar meteen de knuppel in het hoenderhok. De tuinontwerper en eigenaar van Natuur bij Huis pleit daarentegen voor minder privé erven en veel meer openbaar groen.

Veel meer openbaar groen, desgewenst onderhouden en beheerd door buurtbewoners. "Mensen willen wel eigen grond, maar doen er vervolgens vaak niets mee. Een gezamenlijke tuin kan volgens mij leiden tot gedragsverandering, meer en beter groen en een gezondere levensstijl. Helemaal als er bijvoorbeeld groenten en kruiden in verbouwd worden. Dat kan meteen ook een probaat middel zijn tegen vereenzaming van bijvoorbeeld ouderen."



Nederlandse Postcode Loterij in Amsterdam.
Ontwerp: MOSS, aanleg: De Koninklijke GinkelGroep.



Binnentuin Jardin des Joyeux bij Parijs.

Zaalberg oogst bijval van beplantingsontwerper Jessie Straathof. "Ik woon in zo'n wijk! Almere Oosterwold is een ecologische zelfbouwwijk waar de rand van ieder kavel verplicht openbaar groen moet zijn. Maar heel eerlijk? Dat wordt door bewoners maar matig in stand gehouden en er wordt nauwelijks gehandhaafd. Wat mij betreft zou de helft van mijn kavel openbaar mogen zijn en zou ik daar samen met mijn burens iets moois van moeten maken. Dat zou de ideale situatie zijn. Maar we blijven natuurlijk wel Nederlanders en dus worden overal toch hekken en schuttingen geplaatst. Zelfs in een idealistische wijk als de mijne. Het vergt dus nog wel wat overtuigingskracht willen we de gebouwde omgeving op deze manier vergroenen."

Natuur faciliteren

Dat vergroening en verduurzaming van de gebouwde omgeving noodzakelijk is hoeft je niemand aan deze tafel vandaag uit te leggen. Ook de derde deelnemer aan het gesprek, Tessa Duste - oprichter en eigenaar van het Amsterdamse Makers of Sustainable Spaces (Moss) waarmee ze al talrijke (internationaal) toonaangevende (bouw) projecten heeft vergroend: van binnentuinen en daktuinen tot volledig landschapsontwerp en zelfs urban farming - ziet dat groen steeds vaker wordt geïntegreerd in gebiedsontwikkeling. "Waarbij onze rol - die van landschapsontwerpers - verandert: van de netjes gekapte en gestylde buitenruimte wordt er van ons steeds meer een ondersteunende rol gevraagd waarbij de natuur



Project Geelen Counterflow in Haalen door Iverna Zaalberg.



Jardin des Joyeux

haar eigen pracht en praal kan laten zien en wij dat slechts nog faciliteren. En dat gaat hand in hand met een perceptieverandering: van controleren en beheersen naar ondersteunen."

Zaalberg constateert dat er vanuit dat controleren en beheersen nog steeds een vrij harde grens is tussen stedelijk gebied en natuur. "Het zou mooi zijn als dat wat beter in elkaar zou overvloeien. En dat er vooral méér natuur in steden komt." Want, zo beoogt de tuinontwerper: "Het is allang bewezen dat groen bijdraagt aan het welbevinden van mensen."

"Klopt", zegt Straathof. "Er valt nog veel te winnen. Tegelijkertijd loop je tegen een aantal knelpunten aan wanneer je een nieuw ecosysteem in stedelijk gebied wilt bouwen of gaat bouwen in een natuurlijk gebied. Veel moet nog worden uitgedacht en dat gaat moeizaam. Ik denk dat wij - als groenontwerpers - daar best een grotere rol bij mogen opeisen."

Kennis en begrip kweken

Maar is Nederland - of de Nederlander met zijn aangehakte weilanden en tuinen - wel klaar voor zo'n omslag in denken? De drie deskundigen voorspellen een lange weg. Zaalberg: "We moeten eerst af van het hokjesdenken en de schuttingen. Dat vergt betere informatie- en kennisoverdracht. En dat



Iverna Zaalberg heeft haar eigen tuinontwerpbureau Natuur bij Huis. Daarnaast is ze lid van coöperatie De Bloeiemeesters.



Jessie Straathof is beplantingsontwerper. Straathof is ook lid van De Bloeiemeesters.



Tessa Duste is oprichter en eigenaar van Moss: Makers of Sustainable Spaces. Het bedrijf ontwerpt groen in en rond gebouwen over de hele wereld.

'Onderhoud aan meer gevarieerde vegetatie kost veel minder dan onderhoud aan gras met boompjes'

vraagt weer om aansprekende voorbeelden waarbij de focus echt op landschap en natuur is gericht en bebouwing pas op de tweede plaats komt."

Duste vult aan: "Ik zie ook al goede ontwikkelingen. In steeds meer gemeenten worden extra natuurinclusieve regels aan bouwplannen toegevoegd. Bijvoorbeeld de eis van 50 procent intensief groen op daken. Soms slaat het zelfs wat door. Bijvoorbeeld de eis van een meter substraat op een dak. Dat maakt een gebouw fors duurder, dus misschien kun je met iets minder wel veel meer bereiken. Maar goed, het denken over groen in de stad verandert. Een goede ontwikkeling, wat mij betreft."

Straathof: "Wat ook kan helpen is dat uit onderzoek blijkt dat onderhoud aan een meer gevarieerde vegetatie veel minder kost dan onderhoud aan gras

met boompjes. Dat is een argument waar gemeenten gevoelig voor zijn. Aan de andere kant worden wilde planten vaak nog aangezien voor onkruid. Dat vergt dus wel wat opvoeding. Ik ken een paar mooie voorbeelden waarbij een groep vrijwilligers, buurtbewoners, zelf het beheer en onderhoud regelen. Daarmee vergroot je hun kennis en begrip."

Duste: "In Aubervilliers bij Parijs heeft een groep bewoners een oude kale betonnen parkeerplaats omgetoverd tot een prachtige gezamenlijke binnentuin: Jardin des Joyeux. Alleen maar door het beton kapot te slaan en her en der wat substraat toe te voegen en daar zaadjes en stekjes in te planten. Met een prachtig resultaat. Wij als ontwerpers van groene omgevingen moeten dat soort voorbeelden blijven aandragen en zo inspirator en natuurbeheerder worden. Dan denk ik dat het gaat lukken." ■